

© **Куба В. В.**

7. Мертон Роберт Социальная структура и аномия / source: SocialStructureandAnomie // AmericanSociologicalReview. 3. October, 1938. P. 672-682
8. Добровольский Я. Философия глупости. История того, что иррационально / Яцек Добровольский, пер. с польск. – Х. : изд-во «Гуманитарный Центр» / А. В. Комаристов, 2014. – 412 с.
9. Слотердаjk П. Критика циническогого разума / Петер Слотердаjk; пер. с нем. А. Перцева; испр. изд-е. — Екатеринбург: У-Фактория, М. : АСТ МОСКВА, 2009. — 800 с. — (Philosophy)
10. Соловьев Вл. С. Оправдание добра / Вл. С. Соловьев. – М. : Академический проект, 2010. – 671 с. – (Философские технологии)

Куба Віктор Васильович, аспірант кафедри філософії та соціології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

УДК 130.2.

ГЕНОТИП «ДУШІ» ЯК ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

В статті розглядаються історичні уявлення про «Душу» і виявляються філософські уявлення про Душу в соціальному просторі. Обґрунтовується генотип «Душі» як значний феномен в соціальній комунікації.

Ключові слова: Душа, архетип Душі, комунікація

ГЕНОТИП «ДУШИ» КАК ФЕНОМЕН СОЦИАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ

В статье рассматриваются исторические представления о «Душе» и выявляются философские представления о Душе в социальном пространстве. Обосновывается генотип «Души» как значимый феномен в социальной коммуникации.

Ключевые слова: Душа, архетип Души, коммуникации

GENOTYPE «SOUL» AS PHENOMENON OF SOCIAL COMMUNICATIONS

The article deals with the historical concept of «soul» and are philosophical idea of the soul in the social space. It reveals that the socio-historical space problem «Soul» has always been relevant and sufficient discussion. Defined, originally a man realizes his potential actions, because it is doomed to action is the nature of being. Grounded genotype «soul» as a significant phenomenon in social communication.

Keywords: Soul, Soul archetype, communication, social communication

Актуальність дослідження. В соціально - історичному просторі проблема «Душі» завжди була актуальною і достатньо дискусійною. Сучасність XXI століття не відтворила в повній мірі ту сутність понять «Душі» як генотипу, що підкреслює її соціально-комунікативну направленість – співтворчу діяльність суспільства.

На сьогодні проблемним залишається саме питання: що таке «Душа», яка вона? Існуючі відповіді не дають спокою, і саме ця збентеженість та невизначеність спонукає до енного звернення до її таємниць. Так кожен із людей, що живуть на планеті, відкривши свою «Душу», задумується над своїм буттям, задумується про майбутні покоління і про минуле. В кожного має бути така мить – задуматись. Так, «Душу» можливо бачити в зображеннях художників, її можна відчутти в діях і думках людей. Напевнее, це одне із суттєвих запитань, на яке суспільство в цілому та людина бажали б отримати відповідь.

Незважаючи на увагу з боку філософських та інших наук до складного поняття «Душі», вплив її сутності залишається нагальною потребою для вияву її форм і засобів діалогу як позитивної взаємодії в суспільстві майбутнього.

Ступінь розробленості проблеми. В історії людства проблематика духотворення в людині – її «Душі» є достатньо розробленою на різних рівнях соціального буття, але при цьому завжди залишається відкрита ніша – відповідність екзистенціонального та опредмечуваного в формах інформаційного осягнення її сутності. Соціальна філософія «Душі» є предметом уваги Сократа, Платона, Аристотеля, Фоми Аквінського, Павла Флоренського та багатьох інших, а також у мистецьких пошуках В. Кандинського, Філонова, Пікассо та інших митців [1, 2].

Невирішені частини проблеми. І до сьогоднішнього дня ще невизначений генотип «Душі» в контексті її візуального відображення в мистецтві.

Мета дослідження – розкрити поняття «Душі» в соціально - історичній генезі як генотип. Обґрунтувати соціально-комунікативні функції генотипу «Душі» в просторі абстрактного мистецтва.

Основний текст. Споконвічні роздуми людства про буття, про істину через споглядання свого внутрішнього світу, через свою «Душу» формують відповідні моделі цих людських бачень. Розуміння своєрідної відмінності людини від природи і разом із тим себе як її невід'ємної частини проявляє в самій людині унікальний спосіб Людського існування, мова йде про її духовність. Саме розуміння своєї «Душі» через духовність і навпаки стало вирізняючим чинником людини від оточуючої природи. Розуміння людиною можливості існування в даний момент – тут і тепер доповнювалось здатністю темпорального виміру буття – минуле і майбутнє [3].

Парадоксальний зв'язок людської «Душі», її духу з тілом говорить і підтверджує цю парадоксальну трансцендентальність, яка по природі своїй взагалі виключає такий зв'язок. Так, вже здавна прослідковується бачення людиною своєї унікальної двоїстої властивості – тілесної й духовної. Саме ці погляди і спроби доказу існування і безсмертя «Душі» присутні в Платона в його діалогах «Федон»[4, с. 152-237]. Питання «Душі», підняті Платоном, повторювались, доповнювались мислителями відповідно до розвитку філософських бачень [4, с. 330]. Роздуми Платона про безсмертя «Душі», про її долю суттєво вплинули на соціальне бачення суспільства на традиційність і були зведені до відповідної концепції бачень світу. Коли процес усвідомлення людиною себе як тілесно-духовної частинки природи мав ще не зовсім чіткий обрис, то сама духовність допомагала людині виходити із природного загалу. Усвідомлення людиною своєї скінченності та обмеженості певним простором і часом формує потребу створення свого соціального-духовного статусу.

Процес духовної диференціації, в якому упорядковується попереднє бачення, іншими словами розуміння на основі міфологічних основ з їх потворною образністю набуває своєрідної гармонійності. Хоча, доречно зауважити, про постійне прагнення міфологічної свідомості до сталості світопорядку Космосу, який відбудовується із первісного Хаосу. Основним процесом вбачається відтворення всеурівнюючої гармонії Космосу[1, с. 5]. А вигляд початкової моделі бачень поняття «Душа» формується від філософського – міфологічного бачення, вже в цій моделі проявляється детермінуюча активність духовних чинників. Духовна-соціальна орієнтація «Душі» в поєднанні з активізацією духовних чинників спрямована головним чином вже на творчу активність, завдяки неможливості не стимулювати механізми людської діяльності. І поняття «Душа» як замежово-сполучна і духовна форма стає основною домінантою життєдіяльності. Подальше формування нової соціально-творчо-духовної моделі «Душі» в її незаних проявах і її активна роль духовного чинника зазнає догм і абсолютизації, що в решті призвело до стану трагічної розірваності – тілесно-духовного статусу людини середніх віків. Подальша формація нової моделі розуміння «Душі», в якій робились спроби усунення цієї трагічності, проходить за доби Ренесансу. На дану модерновану формацію вплинули саме матеріалістичні та ідеалістичні погляди філософії. Створені нові дані конструкції епохи Ренесансу відкидали реальність двоїстості людини, тобто її тілесно-духовну суть. На заміну останній було впроваджено тілесно-матеріалістичне бачення, де розум стає основним, до того ж і знедуховлюючим чинником. Поряд з матеріалістично-знедуховлюючими поглядами на «Душу» людини ідеалістичні бачення також однобічно розглядали тілесно-природну сторону людини і були спрямовані до раціонально-ідеального бачення знеприроднення. При таких обставинах саме матеріалістично-ідеалістичне відношення до духовного спонукає до пошуків і розробки різних варіантів єдності й водночас роз'єднаності тілесно-духовних характеристик людини, що стало наступною сучасною моделлю трактування поняття «Душа». В сучасних роздумах про «Душу» формується уявлення про принципово інше від природного бачення, де з'являється місце темпоральності генотипу «Душі», її активності на майбутню детермінантну спрямованість.

Історії пізнання «Душі» як основи духовно-соціального буття, несе в собі сформовану традиціями бачень генетику чеснот людства. Вся різнобічність поглядів, сформованих темпорально-традиційно, врешті зводяться до єдиної істинності «Душі», її простої сутті – до самої її природи наповненої «чистоти чеснот». Так, безумовно, авжеж «чистота чеснот» наповнена навіянь ідеалістичного, але така чиста природа «Душі», яка завжди є єдиним спрямуванням до духовності - до людського буття. Саме темпоральний розгляд поняття «Душа» має можливість найбільшим чином відобразити розуміння «Душі» як соціального концепту. Кожен історико-традиційний період формував свій погляд і своє розуміння «Душі» - свій загально-соціальний концепт.

Сучасне розуміння «Душі» якби каталізує – розбиває на найдрібніші частинки всю природу

відомостей про «Душу» і разом із тим, зібравши все, синтезує. Найважливішою стороною концепту - це спроможність у використанні активності «Душі», при якому людське існування набуває максимального цілеспрямованого буття. При такому специфічно природному процесі проявляється унікальність духовної детермінації дійсності, що відкладається на генетиці «Душі». І саме у специфіці духовної детермінації дійсності закорінена унікальність такого феномену, як свобода, детермінанти якої є саме духовними імпульсами [1, с. 8]. Саме ця свобода активної дії «Душі», керуюча її чеснотами, і являється основою концепції духовно-соціального буття сучасності.

Таким чином, із історії слідує, що розуміння людиною «Душі» через свою духовність і навпаки в Античності стало вирізняючим чинником людини від оточуючої природи. Подальша формація нової моделі розуміння «Душі», в якій робились спроби усунення трагічності, проходить за доби Ренесансу. На дану модерновану формацію вплинули саме матеріалістичні та ідеалістичні погляди філософії.

Зрозуміло, щоб говорити про традиції бачення поняття «Душа» з сучасної точки зору, потрібно сформуванню як можна всебічніший погляд на дане питання, адже розгляд проходить із сьогодення. Безумовно, традиційність, з однієї сторони, обмежується часом появою відповідних бачень, а з іншої сторони, самі обмеження завжди набували статусу заборони попередніх традицій, виводячи на перший план свою особисту концепцію. Але в даній ситуації питання «Душі», її істина суть проявляється у всіх традиційних формаціях. Тобто проявляється зі сторони доказів існуючої сутності «Душі» та з ідейно-духовної, як основної. Адже все задовольняючих доказів існування «Душі» на сьогодення немає, але ідейно-духовна потреба як основа Людини була актуальна завжди. Але людина в своєму житті, перебуваючи в світі речей, зачаровується матеріальним буттям, яке відволікає від духовного її призначення і спотворює її. Що цікаво, людині відомо про це все, адже передача інформації проходить на генетичному рівні. Формація генетичної пам'яті основана на генетиці поколінь. Так, різниця існує в трактуванні розуміння між поколіннями людей, а сьогодення являється найвищою стадією досягнень в будь-якому розумінні, але людина сьогодення стоїть перед вибором, до речі як і завжди, в якому має кожен визначити собі ступінь Людності, чистоти «Душі». В загальному немає дуже великої різниці між попередньою традицією і традицією сучасною, адже вони тісно переплетені між собою генетикою поколінь.

Поняття «Душа» завжди було основою чеснот. Величезна відповідальність «Душі» завжди існувала і в сьогоденні перед «Душами» батьків, дідів, перед «Душами» майбутніх поколінь. Відповідальність покладена на кожну конкретну «Душу» сьогодення, спонукає до активізації чеснот «Душі» в духовному спрямуванні в кожну мить життя людини. В цих словах звучить роль генетики поколінь. Активність «Душі» заставляє в помислах повертатись в минуле і, аналізуючи, порівнювати сьогодення і поряд з тим формувати погляд у майбутнє. З однієї сторони, проходить процес пізнання «Душі» як сьогодення, так і її генетики найпростішими способами пояснення, а з іншої сторони, відбувається пізнання вже не як пояснення існуючого, а проходить процес відкриття тих можливостей, що закладені в існуючому, але ще не реалізовувалися [1, с. 11]. «Душа» по своїй природі постійно піднімає перед кожною людиною питання духовного і людина, хоче вона того чи ні, дає відповідь «Душі» і «Душам на генному рівні – своїми словами, діями, і навіть, не підозрюючи цього діалогу. Проходить процес запитань і в зворотному напрямку, але це відбувається тоді, коли «Душа» людини активізована, коли людина вчиться мислити. За твердженням німецького філософа екзистенціаліста М. Гайдеггера – навчитися мислити – це навчитися ставити питання, а не давати відповідь [1, с. 11]. Слова Т. Г. Шевченка: «Душа убога встала рано... маленьку душу...» хотілося б інтерпретувати так: «Душа чи спить вона?. Та ні – вона подорожує і у ві сні в краї далекі і минулі і у майбутнє зазира». «Маленька душа» - так, адже вона, як дитина, але «Душа» широка, як безмежність, «Душа» любить віддавати в цьому її безмежжя. Широта «Душі» прихована в генотипі поколінь, яка є у кожного і яка потребує від кожної людини активізації чеснот «Душі» - дати своїй «Душі» розправити плечі.

В даній роботі мова йде про діалог людини зі своєю «Душею», зрозуміло, що в даній ситуації потрібно керуватись поняттям – потрібно поступити так, як «Душа» велить, адже кожна людина бажала б, щоб до неї люди діяли по велінню «Душі». Виходить, принципи комунікацій можна звести як до внутрішнього діалогу людини зі своєю «Душею», так і до зовнішнього – діяти через веління «Душі». Природа такої феноменальної властивості людини розкривається в її духовній спроможності. Враховуючи трансцендентальність існування всього духовного і його націлено-спрямований характер зв'язку з природним тілом людини, з її духовними феноменами (свідомість, мислення, сприйняття та ін.), то виявляється специфіка цього інтенційного (спрямованого, націленого) зв'язку. А саме, специфіка зв'язку духовного і природного проявляє себе просторовою дотичністю на подоби до геометричного відношення (дотичності прямої лінії до кола, де наявна лише одна точка дотику)[1, с. 3-

4]. Іншими словами, те, що з'єднує духовне з дійсністю природи і з людським тілом, в даному випадку точка, має спрямування до нескінченного при зменшенні зникає з зору, але дотик існує вже в іншому вимірі сприйняття – для людини, як нуль – як «ніщо».

Найважливішим в комунікативному зв'язку між духовним і природним є те, що ці дві сфери реально впливають одна на одну. Саме цей комунікативний зв'язок і вплив, опосередкований «Душею» людини, де духовне є істинною основою, присутній на протязі всієї генетики буття людства. Комунікативність «Душі» проявляється на всіх рівнях свідомості, надсвідомості, несвідомості. Початковим завданням людини в даній ситуації є активізація цієї комунікативної системи. Зрозуміло що комунікативність людини та її «Душі» проходить в основному в індивідуальному режимі, тобто людина, керуючись істинно-духовними поняттями, діє відносно себе і відносно інших. Такі дії не тільки впливають на інших, але інколи докорінно змінюють як бачення, так і дії інших людей, що являється прикладом комунікативного впливу як на внутрішній світ людини, так і на їхні дії. Безумовно, що такий вплив керований тільки духовною стороною, на «Душі» людей буде мати результат благого дійства чеснот «Душі». Так, безумовно, «Душа» являється основою взагалі всього можливого комунікативного зв'язку людини, все, чим вона збагачується, те вона і віддає – чи добро, чи зло. Тільки від самої людини залежить, чи активізувати в своїй «Душі» потік інформації і дій, спрямований на добре чи на зворотнє. Питання комунікативності «Душі» являється найактуальнішим в духовно-соціальному бутті людства, адже також потрібно завжди пам'ятати не тільки про сьогоднішнє, а й про генотип «Душі», про відповідальність перед минулим і майбутнім.

В цілому стає очевидним, що Генотип «Душі» стає складовою частиною людського буття і відображає те сакральне, що не підпадає раціональному осмисленню, а проходить як екзистенційне переживання. Традиційно генотип «Душі» вивчається не стільки розумовим осягненням, скільки з допомогою Віри або екзистенційного переживання Вічного, що створює картину соціальної причетності кожної людини і людства до чогось такого, що є водночас і суб'єктивним, і об'єктивним для всіх.

Сучасне ж проявлення генотипу «Душі», починаючи з ХХ століття, можливо завбачити в творах авангардного – абстрактного мистецтва, де особлива пластика різьблених плям та форм завдає не стільки сюжет або ситуацію, стільки входження у внутрішній світ Безкінечного та водночас неосяжного. Характерно, що світ ХХ – ХХІ століття постійно переживає гострі соціальні потрясіння, що є результатом зневаги до духовних основ буття. Зруйнована гармонійна цілісна соціально-духовна основа, де пріоритетне місце, відведене матеріальному, породжує однобоке бачення у всьому. Так і в мистецтві, де відображення в обличчі справжнього - несправжності, подробиці, гарного зовнішнього муляжу, а основне внутрішній пустоті. На цьому фоні втрачає свою актуальність сенс життя самого мистецтва, адже воно не задовольняє очікувань, поява різкого контрасту між претензією пояснення всього та не здатністю відповісти. Але яскравий характер мистецтва, постійно шукаючи, знаходить вихід з самого початку, що проявлялось у спробах омасовлення духовних понять (Е. Мунк, «Крик», П. Пікассо, «Герніка»).

Стрімка зміна сучасного мистецтва обумовлена природною потребою духовного початку, адже духовність - це повітря для дихання, для повноцінного життя. В. Кандінський писав: «Наша душа тільки ще починає пробуджуватись після довгого матеріалістичного періоду, ховаючи в собі початки відчаю, невіри, безцільності й безпричинності»[6, с. 16]. Аналізуючи сказане, проявляється два спрямування в мистецтві цього періоду – мистецтво повноцінне та істинне, наповнене духовних основ, і псевдо мистецтво, яке є ззовні гарною бездуховною картинкою. Необізнана людина не завжди спроможна помітити різницю між справжнім твором мистецтва і гарною картинкою. Це пояснюється тими малорозвиненими духовними особливостями кожного індивідуума, який вважає основним в творі мистецтва його реактивну функцію, при якій використовується найбільш простий і найменш вимогливий підхід до твору мистецтва, де мистецтво - відпочинок і розвага. Ось цією функцією і завершуються так звані картинки, які ні до чого не спонукають, ніщо не виховують, ніщо не формують ні в художника, ні в глядача. Таке трапляється тому, що псевдохудожник говорить ні про що, тому що «Душа» його мовчить у роботі, бо він її не слухає, і основна його мета – якнайреалістичніше намалювати. Але потрібно додати те, що реактивна функція присутня і в духовному творі мистецтва, тільки на вищих її станах, а саме при легкодоступності в сприйнятті. В духовному творі мистецтва присутня світоглядна основа, де проявляється висока чутливість до всього, що відбувається навколо, яка концентрує і органічно поєднує думки, почуття, прагнення і внутрішню готовність діяти. Також кожен справжній твір - це нова реальність, в якій присутня пізнавальна сторона, де відображається те, що недоступне науці – емоційне піднесення, багатограність. Основна соціальна проблема полягає в

неспроможності суспільства розуміння істинності мистецтва, суспільство вже традиційно звикло обманюватись, суспільство не навчене мислити «Душею».

Пік невирішеної та нестерпної духовно-соціальної проблеми проявився в мистецтві початку 20 ст. у вигляді модерністичних тенденцій. Нестримна проблема у сфері культури, підсилена попередніми авангардистськими рухами 19 ст., відкинула попередні традиції, наповнені канонами і нормами, створила нове бачення духовно-соціального буття людства і відображення духу тої сучасності. Пошуки нових шляхів заставляли дедалі глибше занурюватись у природу відчуттів, інтелекту або чистого розуму, де попередні традиційні уявлення краси, форми, простору, сюжету, колориту ставились не тільки під сумнів але й стали непотрібними як масові і традиційно-утопічні ілюзії. Соціальна природа людини хотіла справедливості та знання істин, що явилось основним чинником всіх змін на початку 20 ст. Спрямування до істини супроводжувалось відкиданням зайвого, що відкрило силу примітивного в мистецтві. Але потрібно зазначити, що одним із чинників до появи примітивізації в мистецтві було і ознайомлення з мистецтвом африканських народів, де творчість інстинктивна, поза будь-якими правилами. Це стало прецедентом для пошуку своєї мови саме як мови, хоча відносно класичних критеріїв це був абсурд, який не відповідав критеріям краси, але це була інша точка зору, інша традиція. Вплив примітивної мови був підхоплений експресіоністами, які створили групу «Міст» і програмний маніфест, в якому була проголошена найрадикальніша відмова від традиційних цінностей як неодолиме бажання зробити зримим найбільш сокривенні переживання тогочасної людини. Паралельно і «фовісти» (дикі) з пронизливими кольорами знайшли хвилю наслідувань. І кубісти з їх використанням методу Сезана в спрощенні природних форм (мозаїки кольору) і з їх відмовою від простору довели зображення до самостійної форми існування, де зображення перестає бути уявленням, вираженням, символом. Паралельно футуристи перейняли відпрацьовані прийоми кубістів, у свою чергу оспівували в своїх роботах динаміку і гуркіт тогочасного міста. А в подальшому футуристи своїм крайнім анархізмом заклали основу виникнення дадаїзму. В даній ситуації проявляється близький практично-зображальний підхід до порогу абстракції, де ще існує зв'язок між зображенням і навколишнім світом. Перейти поріг від реального до абстрактного зуміли в своїх творах Василь Кандінський, Казимир Малевич і Пітер Мондріан, де мова живопису стає безпредметною і безформною. Але зрозуміло, що за зовнішньою новизною стоїть щось, що належить нереальному і неадекватному сприйняттю. Саме це нове проявляє докорінно інший рівень відображення і сприйняття. В. Кандінський про дану ситуацію так говорить: «Нова точка досягнута, важке каміння здвинуто з шляху...»[6, с. 16]. Це відображає появу нової духовно-соціальної формації, де активізуються всі духовні сили – і Ангельські, і демонські. В. Кандінський говорить: «В цей час приходять незаперечно людина, така ж, як і ми, і на нас у всьому схожа, тільки їй таємничо дана прихована в ній сила – бачити»[6, с. 16]. Суспільство відчуває цей стан, але ще не зовсім розуміє, а заважає розумінню традиційне до цього бачення. Головною метою мистецтва стає вираження внутрішнього світу художника, саме цієї позиції В. Кандінського придержуються німецькі експресіоністи Франц Марк, Август Макке і Пауль Клее, які всі разом створили групу «Синій вершник». Саме пошуки порятунку в світі чистої уяви, де колір порівнюється зі звуком, що за допомогою кольору можна стимулювати відчуття, адже слова в більшості доходять до людини як основа матеріальної сублімації, що є приреченістю суспільства. Можна все знати, але робити як незнаючий. Казимир Малевич також в свою чергу відмовився від зображення предметного світу, використовуючи геометричні форми, які утверджували інтелектуальну перевагу людини. Наступний акцент на початку 20 ст. ставить так званий конструктивізм, в якому ідея абстрактного мистецтва використовується практично та утилітарно, але як наслідок - внутрішнє спотворення сутті абстрактного мистецтва. Конструктивізм як лозунг динамічної дії мас став призивом до активної дії розподілення матеріального - матеріалістичної активізації, а результат – духовне спустошення «Душі» суспільства. Це є прикладом спотворення призначення чисто духовної сутті абстрактного мистецтва, адже абстракція є інший вимір – духовний. В. Кандінський так трактує такий підхід у мистецтві: «Мистецтво, яке веде в такі часи низменне життя, сподобляється виключно для матеріальних цілей. Воно шукає зміст у твердій матерії, тому що воно не бачить тонкої. Предмети, у відтворенні яких воно бачить свою єдину ціль, залишаються незмінними. І єдиним залишається питання: «як» передається цей тілесний предмет художником. Це питання стає символом віри. Мистецтво губить душу»[6, с. 17]. Своєрідним розвитком абстрактного стилю стала теорія ван Дусбурга і Мондріана, в якій основою стало використання прямих ліній у комбінації з білим, чорним та іншими базовими кольорами, що вважалося продовженням кубізму (група «Де Стейл»). В подальшому розвивались ці принципи і в тривимірному просторі, де нехтуючи традиційними бар'єрами між внутрішнім і зовнішнім просторами. Однією з ідей групи було бажання за допомогою

строгої своєї зображальної мови відобразити гостру проблему в порядку, яку відчуває світ. В загальному саме в той період щойно відкритий абстракціонізм із своєю духовною основою мав розвиток в розгляді в сторону спонтанності й анархічності - «Дадаїзм», в якому утверджувалось безглуздя всього. Але саме це те, що створювало невидимий, але єдиний доцільний вектор спрямування суспільства до духовного, в даній ситуації саме через мистецтво показується напрямок і місце зустрічі з духовним. Адже суспільство, розуміючи безглуздя матеріального блага в своїй безвиході, стане краще. Вже з самою появою нового, нетрадиційного бачення, абстрактного проявляється його двоякість – як соціально-абстрактне. Так суспільство і донині з насторогою поглядає на нереалістичне бачення, адже йому потрібні аргументовані докази. Саме ці докази проявляються через мистецтво, але вони в своєрідній абстрактній формі.

Абстракціонізм, відкинувши задушливі традиції, проявився у двох провідних тенденціях: в живописі дії та в колірному полі. Сам акт творення стає головним. Де спонтанність і продуманість чергуються, прикладом є роботи Поллока, при створенні яких у спонтанному і безпосередньому творчому акті бере участь все тіло і «Душа». В даній ситуації духовність проявляється творчо, в більшості спонтанно, і цей творчий акт зупиняється на якійсь стадії, вона може бути гармонійною. В абстракціях художника Ротко переслідувалась мета пробудити емоції як у себе, так і в глядача – в них панували кольори і великі формати робіт. Такого стану можна було досягти при умові асоціативності кольорів з духовним, інший шлях - тільки матеріалістично-реалістичні представлення. Абстракції другої половини 20 ст. нагадують пошук художниками порятунку втечею в розріджений простір мінімального або концептуального. До прикладу Ів Клейн представляє свою виставку як просто порожню галерею білого кольору. В загальному проявляється, що потенційні можливості абстракцій взагалі безмежні, а оригінальність є справжньою ознакою художнього генія, але при умові духовної основи – чистої абстракції. Сучасні абстракції знаходяться в центрі енергійної полеміки, але враховуючи те, що істинна абстракція є чиста абстракція, тобто духовна субстанція, то при цьому задається питання – чи можна істинно говорити про реальне абстрактною мовою? На це питання сучасність відповідає – так, абстрактне мистецтво розвивається в двох спрямуваннях: перша - спрямування в сторону чистої абстракції, друга – спрямування в сторону реалістичності, задля зв'язку з оточенням, адже оточення, як і духовне, є невід'ємною суттю людини [3, с. 443-477].

Даючи відповідь на питання – що таке абстракція? – це мить, щоб задуматись про все ... і востаннє – хто я?. А я - це «Душа». Цей внутрішній діалог і є активатором духовного пробудження – дію в житті через свою «Душу». Бо інший шлях - це шлях інстинкту на виживання. Якби була можливість бачити свою «Душу» як у дзеркалі нефігуративно, то, напевне, в когось вона була б світла, а в когось темна, а в когось кольорова, але кожен би хотів її бачити доброю і наповненою чеснот, - тому і світлою, веселою, тому і наповненою кольорів. Абстракція найближча до ідеального, до того там, де немає негативу, до збагачення «Душі» думками, словами і, врешті, діями.

З очевидністю постає визначення, що мистецтво абстракції – це найкраще місце зустрічі Людини зі своєю «Душею», адже кожен може зобразити свою «Душу» кольором чи тоном. Це буде зображення, якою «Душа» є і якою хотілось, щоб вона була. Так, через абстрактне бачення своєї «Душі» з'явиться її зображення, що пробудить в людині її Людське.

В суспільстві майбутнього Генотип «Душі» може проступати як форма і засіб діалогу – певної дії. Споконвічно людина реалізує свій потенціал діями, адже вона приречена на дії, це природа буття. Наділеність людини «Душею» спонукає саму людину до гармонійного співіснування людини та її «Душі». Ось саме ця гармонія створює живий образ людини, а сам діалог людини зі своєю «Душею» є найідеальніший навчальний процес, адже «Душа» нездатна на обман. Ця композиція людини з її тілесним і «Душі» людської і є образ Людини. В. Кандінський так говорить про композицію: «З самого початку вже одне слово композиція звучало для мене, як молитва. Воно наповнювало душу благоговінням» [7, с. 33]. Так, через «Душу» людина має діяти, бо це молитва пам'яті попереднього і майбутнього буття. Це подяка в поколіннях, за велич «Душі», і в цій величчі завжди є потреба. Людина повинна відкривати свою «Душу» спочатку для себе, а для людей вона відкриється сама. «Душа» - це як «подорож за відкриттями», - читаємо у Г. Гегеля [5, с. 9], це місце зустрічі поколінь.

Висновки. На основі вищеозначеного стало можливим зробити певні узагалнення і висновки:

1. З історії слідує, що розуміння людиною «Душі» через свою духовність і, навпаки, в Античності стало вирізняючим чинником людини від оточуючої природи. Розуміння людиною можливості існування в даний момент – тут і тепер доповнювалось здатністю темпорального виміру буття – минулого і майбутнього.

© Куценко В. Ю.

2. Подальша формація нової моделі розуміння «Душі», в якій робились спроби усунення трагічності, проходить за доби Ренесансу. На дану модерновану формацію вплинули саме матеріалістичні та ідеалістичні погляди філософії.
3. Генотип «Душі» являється основою всього можливого комунікативного зв'язку людини з людиною, зі світом у цілому. А все, чим вона збагачується, те вона і віддає – добро чи зло.
4. Традиційно генотип «Душі» вивчається не стільки розумовим осягненням, скільки з допомогою Віри або екзистенційного переживання Вічного, що створює картину соціальної причетності кожної людини і людства до чогось такого, що є водночас і суб'єктивним, і об'єктивним для всіх.
5. Сучасне проявлення генотипу «Душі», починаючи з ХХ століття, можливо завбачити в творах авангардного – абстрактного мистецтва, де особлива пластика різьблених плям та форм завдає не стільки сюжет або ситуацію, стільки входження у внутрішній світ Безкінечного та, водночас, неосяжного.
6. В абстрактному мистецтві ХХ – ХХІ століття достатньо чітко проступає тенденція до візуалізації «Душі», яка приймає особливо неконструктивно обрані та метафоричні форми в плямах, лініях, а головне в колориті, що і надає наглядності внутрішнього переживання людини – автора, а від одного Великого автора – митця для всіх, посвячених до сприйняття Вічного та Абсолютного.
7. Тільки від самої людини залежить, чи активізувати в своїй «Душі» потік інформації та дій, спрямований на добре чи на зворотне. Проблема комунікативності генотипу «Душі» являється найактуальнішим в духовно-соціальному бутті людства, адже також потрібно завжди пам'ятати не тільки про сьогодні, а й про генотип «Душі», про відповідальність перед минулим і майбутнім.
8. Генотип «Душі» стає складовою частиною людського буття і феномен соціальної комунікації відображає те сакральне, що не підпадає раціональному осмисленню, а проходить як екзистенційне переживання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковський В. Г. Історія філософії: Підручник. – К: Либідь, 2001 – 408 с.
2. Бичко І. В., Осічнюк Ю. В., Табачковський В. Г. Філософія. Курс лекцій: Навч. Посібник. – К.: Либідь, 1991. – 456 с.
3. Войнович В. Українська міфологія // Войнович. – С. 169.
4. Платон. Діалоги // Платон – К.: - Основи, 1995. – 400 с.
5. Гегель Г. В. Ф. Феноменологія духу // Гегель Г. В. Ф. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 548 с.
6. Кандінський В. О духовном в искусстве // Кандінський В.
7. Кандінський В. Точка и линия на плоскости // Кандінський В. – СПб.: Азбука-классика, - 2004. – 240 с.
8. Сірій Є. В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії / Навч. Посіб. – Вид. 2-ге. – К.: Атіка, 2007. – 480с., іл.
9. Флоренский П. Иконостаc // Флоренский П.

Куценко Вікторія Юріївна, пошукач кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, вчитель історії гімназії «Гармонія» № 6, м. Одеса

УДК:141.332:215:159.923

АСКЕТИЗМ В ПРАВОСЛАВНОЇ ТРАДИЦІЇ І ФОРМИРОВАНИЕ САМОСОЗНАННЯ ЛІЧНОСТІ

В роботі розглядається роль аскетическої практики в формуванні самосознання личности. Раскрыто универсальное содержание православной аскетики. В работе показано, что аскетическая практика может являться возможным альтернативным подходом в формировании личности человека. Проанализирована методика аскетической практики и ее влияние на цельную личность человека.

Ключевые слова: аскетическая практика, аскетика, Умное делание, подвиг, воля, страсти, обожение